

УДК: 338.48:332.122(477.8)+001.891.3

JEL classification: Z32, B41, R41, F02

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.114>

Василь БРИЧ,

доктор економічних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій,
професор кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська 11, м. Тернопіль, 46009, Україна,
e-mail: v.brych@tneu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6694-1960

Олександр КИФЯК,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку,
Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича,
вул. Кафедральна 2, м. Чернівці, 58012, Україна,
e-mail: alkyfyak@bigmir.net
ORCID ID: 0000-0003-3689-8548

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ
ДЕСТИНАЦІЙ У ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ**

Брич В., Кифяк О. Теоретико-методологічні основи формування туристичних
дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах. *Вісник Тернопільського
національного економічного університету*. 2021. Вип. 4. С. 114–126. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.114>

Brych V., Kyfyak O. (2020). Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannya
turystychnykh destynatsiy u zakhidnoukrayin's'kykh prykordonnykh rehionakh [Theoretical
and methodological bases of formation of tourist destinations in western Ukrainian border
regions]. *The Herald of Ternopil National Economic University*, 4, P. 114–126. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.114>

Анотація

Вступ. Туристична діяльність у західноукраїнських прикордонних регіонах
організована так, що ключовим елементом системи туризму стає туристична
дестинація. Проте, невелика кількість дестинацій та окремі проблеми з їх
створенням потребують розробки теоретико-методологічного забезпечення, що
визначає актуальність наукової статті.

Мета. Визначення базових теорій, основних наукових підходів та формування ідеального образу туристичної дестинації для західноукраїнських прикордонних регіонів.

Методи. Методичною основою дослідження є загальнонаукові та теоретичні методи:

– аналізу та синтезу – для оцінки базових теорій та наукових підходів до формування туристичних дестинацій;

– експертної оцінки – для встановлення основних складових туристичних дестинацій та визначення їх типів;

– ідеалізації - для формування ідеального образу туристичної дестинації;

– індукції, дедукції – для визначення основних принципів системного підходу в основі якого лежить розгляд туристичної дестинації як цілісного об'єкта.

Результати. На основі аналізу теорій місцевого самоуправління визначено найбільш важливі теорії та встановлено їх роль у формуванні туристичних дестинацій. Зокрема, використання теорії дуалізму передбачає, що при формуванні туристичних дестинацій необхідно враховувати баланс державних і місцевих інтересів та неприпустимість розмежування окремих управлінських завдань на місцеві і державні. Теорія вільної громади надає право громаді самостійно здійснювати управління своєю територією, своїми ресурсами, визначати види діяльності, впроваджувати передові технології тощо. Не менш важливе значення для формування туристичних дестинацій має і загальна теорія муніципального управління або суспільно-господарська теорія, основою якої є не права людини, а господарська необхідність і практичність.

Здійснено аналіз територій західноукраїнських прикордонних областей щодо забезпеченості туристичними ресурсами й організації транскордонного співробітництва, що сприяло систематизації наукових підходів до формування туристичних дестинацій та встановленню основних складових туристичної дестинації, визначенню її типів за масштабом та радіусом використання, які в цілому формують ідеальний образ туристичної дестинації.

Висновки. Визначення базових теорій та наукових підходів до формування туристичних дестинацій, створення ідеального образу туристичної дестинації для західноукраїнських прикордонних регіонів сприятиме в подальшому їх успішному функціонуванню.

Перспективи. Перспективність здійснення подальших досліджень передбачає вивчення зарубіжного досвіду, використання кластерного підходу, проведення ранжування та послідовності дій в теоретико-методологічному забезпеченні формування туристичних дестинацій.

Ключові слова: теорії; наукові підходи; дестинації; елементи; принципи; регіон; території.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 1, бібл.: 16.

Vasyl BRYCH,

Ds (Economics), Professor,
Director of the Educational and Scientific Institute of Innovative Educational
Technologies, Professor of the Department of International Tourism and Hotel Business,
West Ukrainian National University,
11 Lvivska Str., Ternopil, 46009, Ukraine,
e-mail: v.brych@tneu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6694-1960

Olexander KYFYAK,

PhD (Economic),
Associate Professor, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Department of Marketing, Innovations and Regional Development,
2 Kafedralna Str., Chernivtsy, 58012, Ukraine,
e-mail: alkyfyak@bigmir.net
ORCID ID: 0000-0003-3689-8548

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF FORMATION OF TOURIST DESTINATIONS IN WESTERN UKRAINIAN BORDER REGIONS

Abstract

Introduction. *Tourist activity in the western Ukrainian border regions is organized in such a way that a tourist destination becomes a key element of the tourism system. However, their small number and some problems with their creation require theoretical and methodological support, which determines the relevance of the scientific article.*

Purpose and methods. *Definition of basic theories, basic scientific approaches and formation of an ideal image of a tourist destination for the western Ukrainian border regions. The methodological basis of the study are general scientific and theoretical methods:*

- analysis and synthesis - to determine the basic theories and scientific approaches to the formation of tourist destinations;*
- expert assessment – to establish the main components of tourist destinations and determine their types;*
- idealization – to form an ideal image of a tourist destination;*
- induction, deduction – to determine the basic principles of a systematic approach which is based on the consideration of a tourist destination as a whole object.*

Results. *Based on the analysis of theories of local government, the most important theories are identified and their role in the formation of tourist destinations. In particular, the use of the theory of dualism implies that the formation of tourist destinations must take into account the balance of state and local interests and the inadmissibility of the separation of individual management tasks into local and state. The theory of a free community gives the community the right to independently manage its territory, its resources, determine activities, implement advanced technologies, and so on. No less important for the formation*

of tourist destinations is the general theory of municipal government or socio-economic theory, which is based not on human rights, but economic necessity and practicality.

The analysis of the territories of western Ukrainian border regions on the provision of tourist resources, the organization of cross-border cooperation, which helped to determine the main scientific approaches to the formation of tourist destinations and establish the main components of a tourist destination, determine its types by scale and radius.

Conclusions. *Defining basic theories and scientific approaches to the formation of tourist destinations, creating an ideal image of a tourist destination for the western Ukrainian border regions will contribute to their further successful operation.*

Discussion. *Prospects for further research include the study of foreign experience, the use of a cluster approach, ranking and sequence of actions in the theoretical and methodological support of the formation of tourist destinations.*

Keywords: theories; scientific approaches; destinations; elements; principles; region; territory.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 1, bibl.: 16.

Постановка проблеми. У світі 2019 р. для туристичного бізнесу називають успішним, адже частка туризму у світовому ВВП становила 10,3 %. А для деяких країн туризм відіграє головну роль у розвитку економіки. Наприклад, на Мальдівах він становить майже 60 % від ВВП, у Таїланді – близько 20 %, а в Італії – 13 % [1]. Динамічний розвиток туризму в Україні до 2020 р. свідчить, що частка туризму у ВВП країни поступово зростала, збільшувалась кількість зайнятих у цій сфері та розширювався мультиплікаційний вплив на інші сфери господарювання, що підтверджує Мар'яна Олесків, голова Державного агентства розвитку туризму. За її словами, вклад туризму у ВВП України офіційно становить від 1,5 до 3 %, а неофіційно – до 7 % [1]. Особливо зростали туристичні потоки в західноукраїнські прикордонні регіони, де практично не відчувалися військові дії, що відбуваються на Сході країни, а близькість до кордону та гостинність створювали комфортне середовище для перебування іноземних туристів. Нині туристична діяльність у цих регіонах організована так, що ключовим елементом системи туризму стає туристична дестинація. Водночас, невелика кількість туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах, низький рівень конкурентоспроможності регіонального туристичного продукту, невідповідність його якості за високої вартості зумовлюють необхідність розробки теоретико-методологічного забезпечення процесів формування туристичних дестинацій, що визначає актуальність наукової статті та потребує додаткових досліджень.

Для розробки теоретико-методологічних засад формування туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах необхідним є визначення базових теорій та наукових підходів, встановлення загальних та специфічних рис майбутньої дестинації, визначення детермінант її функціонування та розвитку, вивчення факторів впливу тощо. Невирішеною проблемою є виокремлення особливостей та систематизація принципів формування туристичних дестинацій у прикордонних регіонах України, зокрема у тих, що мають кордони з Європейським Союзом.

Мета та завдання дослідження. Розробка теоретико-методологічних засад формування туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах шляхом критичного аналізу основних теорій та методологій, створення ідеального (теоретичного) образу туристичної дестинації та систематизації основних наукових підходів

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз зарубіжних та вітчизняних інформаційних джерел, зокрема наукової літератури, свідчить, що єдиного підходу до визначення сутності «туристична дестинація» немає. Хоча у словнику туристичних термінів Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) і визначається туристична дестинація як «пункт призначення (основний пункт поїздки): основним напрямком туристичної поїздки визначено місце для відвідування, яке є центральним для прийняття рішення про поїзду» [2].

Проте багато науковців по-різному підходять до визначення терміну «туристична дестинація». Та й у Законі України «Про туризм» і інших нормативних документах, що стосуються туристичної діяльності, зміст поняття «туристична дестинація» взагалі відсутній [3].

Вперше туристичну дестинацію як складову туристичної системи розглянув у 1979 році науковець з Данії Нейл Лейпер. У його роботі туристична система розглядається як сукупність п'яти елементів, пов'язаних просторово і функціонально: туристів; регіонів, які генерують туристів; транзитних регіонів; туристичних дестинацій; туристичної сфери. Туристичну дестинацію Н. Лейпер визначає як місце, що залучає туристів для тимчасового перебування, і ті особливості, які сприяють такій привабливості (атракції). Саме туристична дестинація приваблює туристів для тимчасового перебування, оскільки має ті характерні риси, яких немає в регіоні, де вони постійно проживають [4].

Значний внесок у дослідження проблем формування та розвитку туристичних дестинацій, їх теоретико-методологічного забезпечення зробили українські та зарубіжні науковці, зокрема Д. Басюк [5], Н. Корж [5], А. Мазаракі [6,7], С. Мельниченко [7], Т. Ткаченко [7], Л. Юрчишина [8], О. Bahar [9], М. Н. Hanafiah [10], S. Hudson [11], M. I. Zulkifly [10], R. Knafo [12], M. Kozak [9], S. Timur [11], B. Ritchie [11], M. Žemļa [13] та ін. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених аналізу прикладних аспектів і методологічних основ місцевого самоврядування та формування туристичних дестинацій, теоретичне забезпечення процесів створення та функціонування туристичних дестинацій все ще актуальне. Пов'язано це, насамперед, з тим, що зміцнення і розширення основ інституту місцевого самоврядування створює нові дієві можливості для формування туристичних дестинацій. Сьогодні використання теорій місцевого самоуправління, систематизація основних наукових підходів та принципів формування туристичних дестинацій, у тому числі з урахуванням особливостей прикордонних регіонів, ще недостатньо вивчені.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в країні, яку запровадив Уряд України 1 квітня 2014 р., та те, що «туристична дестинація являє собою місцевість певного масштабу з конкурентоспроможними туристичними ресурсами і підприємницькою інфраструктурою, в якій створюється й реалізується

привабливий для мандрівників туристичний продукт, не завдаючи шкоди туристичним ресурсам і довкіллю», в Україні формуються сприятливі умови для створення туристичних дестинацій в окремих територіях та регіонах [8, с. 83].

У новостворених об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) будь-який індивід є членом спільноти, основу якої становить не тільки єдина територія проживання, а й сукупність загальних завдань, інтересів громади, її духовної близькості. У зв'язку з цим важливу роль у процесі формування туристичних дестинацій відіграють теорії місцевого самоуправління, до яких належать теорії вільної громади, дуалізму, соціального обслуговування, а також суспільно-господарська та державна теорія тощо.

З наукового погляду, найбільше поширення отримала теорія дуалізму, що дає змогу «поєднувати інтереси окремого (громадянина, громади) і цілого (суспільства) в системі соціальних та публічно-управлінських відносин» [14, с. 152]. Використання теорії дуалізму передбачає, що для формування туристичних дестинацій необхідно враховувати баланс державних і місцевих інтересів, а також неприпустимість розмежування окремих управлінських завдань на місцеві і державні. Наявність туристичних ресурсів (природних, культурних, інфраструктурних) дає можливість населенню, окремим територіям та регіонам самостійно визначатися з видами туристичної діяльності, її організаційними формами та міжнародними зв'язками. Водночас утворення туристичної дестинації і встановлення питань життєдіяльності місцевої громади відбувається на підставі і відповідно до державно-правового регулювання. Таким чином, теорія дуалізму як одна із теорій місцевого самоуправління є закономірним продовженням державної теорії: державна влада допускає формування туристичних дестинацій за рішенням органів місцевого самоврядування та визначає межі їхньої самостійності, водночас виокремлює коло питань, які знаходяться в безпосередньому віданні місцевої громади, та делегує їй державні повноваження.

Ще однією базовою теорією формування туристичних дестинацій є теорія вільної громади, яка стала першою теоретичною концепцією, що пояснює суть місцевого самоврядування. Її основою є природне право громад на самоврядування та обґрунтування обмеженого втручання держави в справи громади. Теорія вільної громади базується на наукових поглядах А. Токвіля та інших науковців, які, розробляючи та розвиваючи її, акцентували увагу на правах громади самостійно здійснювати управління своєю територією, своїми ресурсами, визначати види діяльності, впроваджувати передові технології тощо [15, с. 67].

Не менш важливе значення для формування туристичних дестинацій має загальна теорія муніципального управління або суспільно-господарська теорія, основою якої є не права людини, а господарська необхідність і практичність, де розмежовувалися компетенція органів місцевого самоврядування та державної влади, обґрунтовувалась самостійність громади і передбачалося зведення урядового нагляду над місцевим самоврядуванням до мінімуму. Засновником названої теорії був Р. Моль [16]. У рамках цієї теорії місцева влада розглядається як найбільш автономна цілісність: вона повинна не просто перебувати в автономії від державної влади, а й протиставлятися їй [17, с. 23]. Таким чином, основа самостійності самоврядування полягала в розмежуванні суспільних і державних інтересів і справ.

Пошук ефективних механізмів розподілу суспільних благ та підвищення якості життя людей вимагають розвитку теорій суспільного добробуту шляхом їх трансформації в теорію інклюзивного розвитку, концепція якої передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби. Відтак, можемо стверджувати, що в узагальненому розумінні основою інклюзивного розвитку є необхідність забезпечення участі всіх верств населення у процесі зростання як з точки зору ухвалення рішень, так і у формуванні факторів зростання.

Зважаючи на те, що складовими туристичної дестинації є функціонально пов'язані елементи (туристичні ресурси, туристична і загальна інфраструктура території, трудовий потенціал та органи управління), які розташовані на певній території і мають інформаційно-комунікаційні структури для виконання стратегічно-тактичних завдань щодо виробництва та реалізації туристичного продукту, спрямовані на забезпечення ефективності господарської, соціальної й екологічної діяльності, то знання і використання теорій місцевого самоуправління в процесі формування туристичних дестинацій набувають прикладного значення.

Аналіз територій західноукраїнських прикордонних областей свідчить, що всі вони мають рекреаційні зони, туристичні центри та відомі у всьому світі пам'ятки історії, культури, архітектури, в тому числі об'єкти світової спадщини ЮНЕСКО, які можуть стати основою для формування туристичних дестинацій різних типів. Так, зокрема, на територіях західноукраїнських прикордонних областей знаходиться 19,6 % природно-рекреаційного потенціалу (ПРП) від сумарного ПРП України [18, с. 197–198]. Значний потенціал у цих областях зосереджено в частині використання і культурно-історичної спадщини, адже в межах їхніх територій знаходяться 4 із 7 українських об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Це, зокрема, Ансамбль історичного центру Львова, Букові праліси Карпат та давні букові ліси, Резиденція митрополитів Буковини і Далмації, Дерев'яні церкви Карпатського регіону Польщі і України [19]. Наявність таких пам'яток у західноукраїнських прикордонних областях становить 35,8 % від загальної кількості по Україні, що забезпечує формування екскурсійно-пізнавальних туристичних дестинацій регіонального рівня.

Не менш важливе значення для формування туристичних дестинацій має транскордонне співробітництво, спрямоване на комплексний регіональний розвиток та інтеграцію прикордонних територій суміжних країн. Всі західноукраїнські прикордонні області є членами євро регіонів «Карпатський», «Верхній Прут» та «Буг», де наявність кордону є своєрідним ресурсом та стимулятором розвитку в'їзного туризму, що сприятиме формуванню туристичних потоків з прикордонних територій сусідніх держав.

З огляду на наведені вище переваги можемо стверджувати, що особливості прикордонних регіонів створюють ідеальний образ туристичної дестинації, а практика – реальні можливості її формування. І якщо на рівні фундаментального дослідження відбувається наукове пояснення змісту об'єкта дослідження без початкового застосування до будь-яких практичних завдань (систематизація та структуризація властивостей і відносин та їхній аналітичний поділ і групування), то прикладне дослідження охоплює:

– трансформацію – пристосування теорії до практичних потреб;
 – актуалізацію – вибір найбільш значущих для практики результатів наукового дослідження;

– виявлення структур-атракторів – провідних факторів перспективного розвитку досліджуваного об'єкта (території західноукраїнських прикордонних регіонів та можливості формування туристичних дестинацій).

Перехід від прикладного дослідження до практики здійснюється в такій послідовності:

– суб'єктивізація – формулювання відношення особи або колегіального органу, який ухвалює рішення, до новостворених знань;

– організація – ранжування і послідовність практичних дій у напрямку досягнення поставлених цілей;

– формування оргструктур та інститутів управління процесом освоєння нового знання.

Теорія та методологія створення туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах сприяє ефективному використанню туристичного потенціалу з урахуванням можливостей транскордонного співробітництва та створених євро регіонів.

На основі аналізу територій прикордонних регіонів та сукупності індивідуальних думок експертів, встановлено основні складові туристичної дестинації, визначено її типи за масштабом та радіусом використання, які формують ідеальний образ туристичної дестинації для західноукраїнських прикордонних регіонів (табл. 1). Авторський підхід дає змогу сформулювати таке правило: перш ніж ухвалювати рішення про створення туристичної дестинації у прикордонному регіоні необхідно визначити основні елементи туристичної дестинації, їхню взаємодію, встановити найбільш прийнятний тип дестинації, дослідити роль євро регіонів та використання транскордонного співробітництва, визначити можливості формування в'їзних туристичних потоків з прикордонних територій, зрозуміти загальні закономірності їхнього функціонування та розвитку, пов'язані з джерелами і рушійними силами, господарськими відносинами й управлінськими процесами.

Таблиця 1

**Ідеальний (теоретичний) образ туристичних дестинацій різних типів
для західноукраїнських прикордонних регіонів**

Елементи туристичної дестинації у західноукраїнських прикордонних регіонах	Туристичний об'єкт (тип дестинації за масштабом) та радіус використання (до 0,5 км)	Туристична територія (тип дестинації за масштабом) та радіус використання (до 5 км)	Туристичний район (тип дестинації за масштабом) та радіус використання (до 50 км)	Адміністративно - територіальна одиниця (тип дестинації за масштабом) та радіус використання (до 200 км)
Природні рекреаційні ресурси	Місце	Місцевість	Район	Область
Культурно-історична спадщина	Об'єкт	Вузол	Район	Зона

продовження таблиці 1

Загальна та туристична інфраструктура	Доступність (дорога)	Доступність (дорога), готель, заклад харчування	Доступність (дорога), туристичні комплекси, санаторії	Аеропорт, залізничні та авто вокзали, готелі, ресторани
Виробництво туристичних послуг та їх реалізація	Садиба сільського туризму/об'єкт природи, історії, культури	Туроператор / турагент	Туроператор / турагент	Суб'єкти туристичної діяльності
Розселення населення / та соціум	Будинок / родина	Село / громада	ОТГ- район / територіальна спільність людей	Велике місто-область / населення
Транскордонна співпраця та євро регіональні утворення	Угода про відвідування	Угоди про співпрацю	Транскордонні об'єднання на рівні ОТГ/районів	Євро регіони «Карпатський», «Верхній Прут» «Буг»
Управління	Домоволодіння	Загальні збори села	Ради / виконкоми	Муніципальне / обласне керівництво

Джерело: розроблено авторами на основі аналізу територій прикордонних регіонів та експертних висновків.

Окрім визначених вище елементів туристичної дестинації, важливими є політична стабільність, гарантії безпеки, інформаційна доступність (у тому числі – наявність швидкісного інтернету, послуги банків, закладів охорони здоров'я та ін.

Встановлення елементів та типів ідеального образу туристичної дестинації, характерних для західноукраїнських прикордонних територій, сприяло систематизації наукових підходів до формування туристичних дестинацій. Зокрема, це системний підхід, основу якого становить розгляд туристичної дестинації як цілісного об'єкта та визначених вище елементів у сукупності відносин і зв'язків між ними, що дає змогу розглядати дестинацію як систему. Системний підхід є не стільки методом вирішення завдань, пов'язаних з формуванням туристичних дестинацій, скільки методом їхньої постановки.

До основних принципів системного підходу належать:

- цілісність, що дає змогу розглядати туристичну дестинацію як систему та єдине ціле і водночас як підсистему для вищих рівнів;
- ієрархічність будови, тобто наявність елементів туристичної дестинації, розташованих на основі підпорядкування елементів нижчого рівня елементам вищого рівня;
- структуризація, що дає змогу аналізувати елементи туристичної дестинації та їхній взаємозв'язок у межах конкретної організаційної структури дестинації;
- множинність, що дає змогу використовувати кібернетичні, економічні та математичні моделі для опису окремих елементів і туристичної дестинації як системи;
- системність, властивість туристичної дестинації володіти всіма ознаками системи.

Одним з типів системного підходу є комплексний підхід, що передбачає одночасну розробку технічних, екологічних, економічних, організаційних, психологічних та інших аспектів формування туристичних дестинацій, їхній взаємозв'язок та управління. Сутність комплексного підходу полягає у можливості узагальнення у єдиному (комплексному) показнику усієї сукупності факторів, що впливають на формування туристичних дестинацій. Він повинен відображати усі без винятку характеристики туристичної дестинації як туристичного продукту, що охоплюють не тільки його економічність, а й відображають поняття «якість».

Особливе місце в дослідженні процесів формування туристичних дестинацій посідає структурно-функціональний підхід. Якщо за структурного підходу туристична дестинація як об'єкт дослідження формується з елементів, які входять до його складу і утворюють певну структуру, то функціональний підхід з'ясовує зв'язки між елементами та з об'єктом, співвідносячи певні структурні одиниці із способами їхнього функціонування. В результаті утворюється розгалужена типологія зв'язків частин одна з іншою та з цілим, з'ясовуються можливі і неможливі стани туристичної дестинації як системи, припустимі поєднання елементів у ній, визначаються набори функцій як засобів поведінки, що притаманні туристичній дестинації за умови збереження її структурної цілісності. Одночасно структурний підхід застосовують у процесі районування туризму, що сприяє виокремленню базових територіальних одиниць для формування дестинацій.

Ще одним з поширених наукових підходів є техніко-економічний, який передбачає основні технічні й організаційні рішення, розрахунково-кошторисні, оціночні та інші показники, що дають змогу розглядати доцільність і ефективність створення туристичної дестинації. Техніко-економічне обґрунтування є необхідним дослідженням, у ході якого проводиться діяльність з вивчення і аналізу всіх складових процесу формування туристичної дестинації. Метою техніко-економічного обґрунтування є аргументація доцільності вибору формування туристичної дестинації на певній території, встановлення її типу та ухвалення рішення про її створення.

Не менш важливим нині є маркетинговий підхід, що розглядає дестинацію як туристичний продукт, який необхідно формувати відповідно до потреб і очікувань потенційних «споживачів» (туристів), управляти розвитком та просувати на нові ринки.

Таким чином, систематизація наукових підходів та їх використання в процесі формування туристичних дестинацій сприятиме їхньому успішному функціонуванню та забезпеченню вирішення соціально-економічних проблем прикордонних регіонів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження:

1. Встановлено найбільш важливі теорії місцевого самоуправління, до яких належать теорія дуалізму, теорія вільної громади, теорія муніципального управління або суспільно-господарська теорія і ін., та обґрунтовано їхню роль у формуванні туристичних дестинацій.

2. Встановлення елементів та типів туристичних дестинацій, характерних для західноукраїнських прикордонних територій, сприяло систематизації основних наукових підходів до формування туристичних дестинацій та дозволило запропонувати ідеальний образ туристичної дестинації.

3. Здійснено аналіз територій західноукраїнських прикордонних областей щодо наявності природно-рекреаційного потенціалу, культурно-історичної спадщини, можливостей транскордонного співробітництва, а також обґрунтовано їхню роль у процесі формування туристичних дестинацій.

4. Встановлено основні складові туристичної дестинації, визначено її типи за масштабом та радіусом використання, які формують ідеальний образ туристичної дестинації для західноукраїнських прикордонних регіонів.

У контексті здійснення подальших досліджень теоретико-методологічних засад формування туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах перспективним є вивчення зарубіжного досвіду, використання кластерного підходу до формування туристичних дестинацій, здійснення позиціонування західноукраїнських прикордонних областей за рейтинговими показниками, визначеними ЮНВТО, проведення ранжування та послідовності дій для створення туристичних дестинацій.

Література

1. Буде туристичний Майдан. Як коронавірус вплинув на туризм в Україні та світі. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/tourism-after-coronavirus/30586049.html> (дата звернення 04.01.2021).
2. Glossary of tourism terms. URL: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (дата звернення: 22.11.2020).
3. Про туризм : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 04.01.2021).
4. Leiper N. The framework of tourism: towards a definition of tourism, tourist, and the tourist Industry. *Annals of Tourism Research*. 1979. Vol. 6 (4). P. 390–407. URL: <https://franciscodosanjose.files.wordpress.com/2013/12/leiper.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).
5. Корж Н. В., Басюк Д. І. *Управління туристичними дестинаціями : підручник*. Вінниця : «ПП «ТД Едельвейс і К», 2017. 321 с.
6. *Ukraine and the World: the tourism system : monograph / edited by A. A. Mazaraki*. Prague : Eastern European Center of the Fundamental Researchers (EECFR), 2019. 260 p.
7. *Туристські дестинації (теорія, управління, брендинг) : монографія / А. А. Мазаракі, Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі*. Київ : КНТЕУ, 2013. 388 с.
8. Юрчишина Л. І. Дестинація як основа регіонального розвитку туризму. *Економічний вісник національного гірничого університету*. Дніпро, 2017. № 4 (60). С. 77–84.
9. Bahar O., Kozak M. Advancing Destination Competitiveness Research. *Journal of Travel & Tourism Marketing*. 2007. № 22 (2) P. 61–71.
10. Hanafiah M.H., Zulkifly M.I. Tourism destination competitiveness and tourism performance. A secondary data approach. *Journal of Global Competitiveness*. 2019. № 29 (5). P. 592–621.

11. Hudson S., Ritchie B., Timur S. Measuring destination competitiveness: an empirical study of Canadian ski resorts. *Tourism and Hospitality Planning & Development*. 2010. Vol. 1. P. 79—94.
12. Knafo R. The invention of the tourist destination : Questions conceptuelles dans le champ du tourisme. 2018. URL: <https://doi.org/10.4000/viatourism.2548> (дата звернення: 28.11.2020).
13. Žemla M. Tourism destination: The networking approach. *Moravian Geographical Reports*. 2016. № 24 (4). P. 2—14.
14. Гірман О. С. Генезис ідеї місцевого самоврядування в історії наукової державно управлінської думки. Теорія та практика державного управління. Харків, 2015. Вип. 4 (51). С. 146—153.
15. Токвіль, Алексіс де. Про демократію в Америці. У двох томах / Переклад з французької Григорія Філіпчука та Михайла Москаленка; Передмова Андре Жардена. Київ : Видав. дім «Всесвіт», 1999. 590 с.
16. Моль Р., фон. Энциклопедия государственных наук / Пер. А. Попова. Санкт-петербург ; Москва : М.О. Вольф, 1868. 591 с.
17. Горбатюк Е. С. Основные теории местного самоуправления: аналитический обзор. Вестник СПбГУ. Политология. Международные отношения. Санкт-Петербург, 2015. № 1. С. 21—27.
18. Менеджмент туристичної індустрії : підручник / Руденко В.П. та ін. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 504 с.
19. Об'єкти ЮНЕСКО в Україні. URL: <https://www.ukraine-is.com/uk/obyekti-yuneskov-ukra%D1%97ni/> (дата звернення: 27.11.2020).

References

1. Bude turystycznyj Maydan. Jak koronavirus vplynuv na turyzm v Ukrayini ta sviti [There will be a tourist Maidan. How the coronavirus affected tourism in Ukraine and the world]. (n.d.). *radiosvoboda.org*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/tourism-after-coronavirus/30586049.html> [in Ukrainian].
2. Glossary of tourism terms. (n.d.). *unwto.org*. Retrieved from <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>.
3. Zakon Ukrayiny «Pro turyzm» [Law of Ukraine «On Tourism»] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
4. Leiper, N. (1979). The framework of tourism: towards a definition of tourism, tourist, and the tourist Industry. *Annals of Tourism Research*. 6 (4), 390—407. Retrieved from <https://franciscodosanjos.files.wordpress.com/2013/12/leiper.pdf>.
5. Korzh, N. V., & Basyuk, D. I. (2017). *Upravlinnya turystychnymy destynatsiyamy [Management of tourist destinations]*. Vinnytsya : PP «TD Edelveys i K» [in Ukrainian].
6. Mazaraki, A. A. (Eds.). (2019). *Ukraine and the World: the tourism system : monograph*. Prague : Eastern European Center of the Fundamental Researchers (EECFR).

7. Mazaraki, A. A. (Eds.). (2013). *Turystski destynatsiyi (teoriya, upravlinnya, brendynh) [Tourist destinations (theory, management, branding)]*. Kyiv: KNTEU [in Ukrainian].
8. Yurchyshyna, L. I. (2017). Destynatsiya yak osnova rehionalnoho rozvytku turyzmu [Destination as a basis of regional tourism development]. *Ekonomichnyy visnyk natsional'noho hirnychoho universytet - Economic Bulletin of the National Mining University*, 4 (60), 77-84 [in Ukrainian].
9. Bahar, O., & Kozak, M. (2007). Advancing Destination Competitiveness Research. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 22 (2), 61-71.
10. Hanafiah, M.H. & Zulkifly, M.I. (2019). Tourism destination competitiveness and tourism performance: A secondary data approach. *Competitiveness Review*, 29(5), 592-621. DOI: 10.1108/CR-07-2018-0045.
11. Hudson, S., & Ritchie, B., & Timur, S. (2010). Measuring destination competitiveness: an empirical study of Canadian ski resorts. *Tourism and Hospitality Planning & Development*, 1, 79-94.
12. Knafou, R. (2018). The invention of the tourist destination. *Questions conceptuelles dans le champ du tourisme*. DOI: 10.4000/viatourism.2548.
13. Žemla, M. (2016). Tourism destination: The networking approach. *Moravian Geographical Reports*, 24 (4), 2-14.
14. Hirman, O. S. (2015). Henezys ideyi mistsevoho samovryaduvannya v istoriyi naukovoï derzhavno upravlins'koyi dumky [Genesis of the idea of local self-government in the history of scientific public opinion]. *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya - Theory and practice of public administration*, 4 (51), 146-153 [in Ukrainian].
15. Tokvil', A. (1999). *Demokratiya v Amerytsi [Democracy in America]*. Kyiv: Vsesvit [in Ukrainian].
16. Mole, R. (1868). *Entsiklopediya gosudarstvennykh nauk [Encyclopedia of State Sciences]* (A. Popov, Trans). Saint Petersburg, Moscow: M.O. Wolf [in Russian].
17. Gorbatyuk, Y. S. (2015). Osnovnyye teorii mestnogo samoupravleniya: analiticheskiy obzor [Basic theories of local government: an analytical review]. *Vestnik SPbGU. Politologiya. Mezhdunarodnyye otnosheniya - Saint Petersburg State University Bulletin. Political science. International relationships*, 1, 21-27 [in Russian].
18. Rudenko, V.P. et al. (2019). *Menedzhment turystychnoyi industriyi [Management of the tourist industry]*. Chernivtsi: CHNU im. Y. Fedkovicha [in Ukrainian].
19. Obyekty YUNESKO v Ukrayini [UNESCO sites in Ukraine]. *ukraine-is.com*. Retrieved from <https://www.ukraine-is.com/uk/obyekti-yunesko-v-ukra%D1%97ni/> [in Ukrainian].

Статтю отримано 1 листопада 2020 р.

Article received November 1, 2020